

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Історичний факультет

Кафедра політології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

052 Політологія

Код та найменування спеціальності

Політологія

(освітня програма)

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма варіативної навчальної дисципліни «Філософія політики» для студентів спеціальності 052 Політологія. Освітня програма : Політологія.

Розробник: Шпачинський Ігор Леонідович, кандидат філософських наук, доцент кафедри політології , доцент _____(Шпачинський І.Л.)

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри політології.
Протокол № __ від “ __ ” _____ 2019 року

Завідувач кафедри політології

_____ (Ніколаєнко Н.О.)

“ __ ” _____ 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	<i>Варіативна</i>	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – есе, , індивідуальне завдання, конспект першоджерел, творче завдання, захист реферату, доповідь, колоквиум.	Спеціальність 052 Політологія. Освітня програма : Політологія.	<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	
<i>Семестр</i>			
5-й			
<i>Лекції</i>			
Загальна кількість годин -90	Ступінь бакалавра	6	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
4			
<i>Лабораторні</i>			
-		-	
<i>Самостійна робота</i>			
80			
Вид контролю: екзамен			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –самостійної роботи студента -			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год.: 10 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (11% / 89%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Філософія політики – галузь знання, що вивчає політику як ціле, її сутність, значення для людини, взаємовідношення між особистістю і державною владою. Вона розробляє права і принципи політичного устрою, критерії оцінки політики. Для неї характерно викласти рівень абстракції при дослідженні феномена політики і політичних відношень.

Політична філософія орієнтована на портативний, ціннісний підхід до політичних систем, політичним відношенням. Це наука про потрібне в політиці, для неї завжди був актуальний пошук нормативу.

Метою дисципліни являється засвоєння найбільш глибоких основ, суті, прихованих принципів і природи політичних явищ.

Рівень досліджень політичної філософії дає можливість розробляти довгострокові прогнози, виявити подальші перспективи еволюції соціального управління.

Засвоєння студентами курсу “Філософії політики” дає їм можливість зрозуміти природу політичних структур і явищ, визначити межі політичного, життя і діяльності як таких, багатобразні форми їх державного втілення.

Основними завданнями вивчення дисципліни є :

- формування у студентів фундаментальних представлень і базових знань про політику, сучасні політичні системи і процеси, їх структури і акторів, про місце і роль людини в сучасній політиці;
- розвиток у студентів здібностей і навичок до самостійної дослідницької роботи;
- здійснювати нормативний і ціннісний аналіз політичних структур і явищ;
- пояснити суть, причини політичних процесів і діянь суб'єктів політики;
- виявити природу оптимальних політичних систем і відношень;
- визначити сутність влади, держави їх призначення і цілі;
- розробляти короткострокові і стратегічні прогнози у функціонуванні і еволюції політичних структур;
- класифікувати політичні ідеології, розкриваючи їх суть і направленість.

Передумови для вивчення дисципліни:

Студенти повинні володіти базовими загальними знаннями в сфері політичної науки, основними політологічними поняттями, знаннями закономірностей та тенденцій функціонування політичних систем, різних форм державності.

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **компетентностями:**

I. Загальнопредметні:

- володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;
- аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
- застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
- відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства.

II. Фахові:

- оцінювати і прогнозувати політичні і соціальні події, явища з використанням наявних засобів інформації;
- проведення соціологічних досліджень;
- досліджувати інформацію про наукові методи політичної філософії, способи отримання вірогідних знань про політичні процеси і явища, про суспільне призначення та роль філософії політики у формуванні політичної культури і обізнаності громадян;
- засвоїти основні ідеї провідних мислителів минулого та сьогодення про політичний устрій суспільства, розуміти логіку історичної еволюції філософсько-політичної думки, поступового утвердження ідеалів ліберальної демократії, правової, соціальної держави
- засвоїти структурні елементи політичної ідеології, її об'єктивну необхідність, як духовної сфери суспільства.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Філософія політики та її історія

Тема 1. Філософія політики як наука.

Поняття політики з точки зору філософії політики. Політична епістемологія і аналіз особливостей пізнання політичної реальності. Політична праксеологія і аналіз внутрішньої структури політичної дії, а також зовнішніх умов. Предмет філософії політики. Філософія діалогу Заходу і Сходу. Функції філософії політики, розробка понятійного апарату і мови політичної науки, пізнання суті, в якій досягається єдність внутрішньої і зовнішньої сторін політичної події, вплив суті влади, владних відношень, держави, їх призначення і цілей, розкриття загальних закономірностей політики, зв'язків з іншими сферами суспільного життя.

Тема 2. Коротка історія політичної філософії.

Політична філософія класичного античного суспільства (Платон, Аристотель). Теологічне переосмислення античної політичної філософії в середні віки. Новий час і трансформація політичних ідей. Політика і влада, концепція суверенітету, громадського суспільства, правової держави в

творчості філософів ХУП-ХУШ ст. (Гоббс, Кант, Гегель, французькі філософи-енциклопедисти і т.п.). Філософія політики в Новітній час. Влада як суспільна сутність, як суспільні відношення (М.Вебер і ін.), універсальні концепції політики, спільного блага, політичної свідомості і культури в працях західних дослідників.

Тема 3. Природа і суть політичного буття

Політика і практично-духовна сфера. Політика і інтереси людей. Політичні ресурси. Політична діяльність: ефективність, мобільність, інтенціональність, негомологічність, інструментальність, білотеральність, крайні точки. Політосфера. Політичні рівні. Мікрополітика як єдність персонального і групового рівнів. Макрополітика і її структура. Груповий рівень і його специфіка. Становий рівень, регіональний рівень як усвідомлення близько лежачих національно-державних формувань. Світовий (планетарний) рівень – геоспівтовариство в цілому.

Політична еволюція – мікро- і макроеволюційні процеси. Політична популяція. Популяційні хвилі в політиці. Раціональність в політиці. Локальні і глобальні моделі раціональності. Раціональність політичних технологій. Політичний ризик. Політика і прогностика ризику. Поняття сукупного ринку. Політичні рішення. Розробка політичних рішень і стадій цього процесу: імпровізація, упередження. Політичний ринок. Політична рівновага.

Кредит 2. Політичні інститути та політичні течії

Тема 4. Влада як соціально-політичне явище

Поняття і суть влади, основні концепції влади. Народ – джерело влади. Єдність відношень панування і підкорення. Соціальне призначення влади. Основні види влади: політична, економічна, духовна, сімейна. Влада як інституціоналізована форма суспільної могутності. Ознаки політичної влади. М.Вебер про три типи влади. Типологія влади Ж.Бордо. Проблема забезпечення легітимності влади. Принцип розподілу влади і її історичні форми. Конституційна модель організації влади в сучасному суспільстві (теорія політичної модернізації, меритократії, всесвітнього суспільства). Питання влади і владних відношень в конституційних документах України: Конституція України Пилипа Орлика, Конституція УНР (Статут про державний устрій, права і вільності УНР), Конституція УРСР, Конституція України. Проблема становлення і розвитку влади в сучасному українському суспільстві.

Тема 5. Держава як форма організації суспільства.

Поняття держави і його ключові особливості. Теоретичний фактор в життєдіяльності держави. Територіальний і функціональний вплив влади держави. Форми державного устрою: унітарна, федеральна, конфедеральна. Роль національної мови – найважливіший фактор

формування і збереження життєздатності держави. Легітимність держави. Типи легітимізації М.Вебера. Ідея суверенітету держави. Теорія національного суверенітету. Джерела суверенітету. Вчення про народний суверенітет. Внутрішній і зовнішній суверенітет. Формування сучасних національних держав. Принцип суверенного рівності держав. Специфіка державної влади. Монополія держави на застосування насилля. Публічна влада держави. Влада в сфері міжнародних відношень. Масштаби влади держави. Функції держави в суспільстві. Абстрактність і анонімність держави. Універсалізм держави. Безособистість національної правової держави. Адміністративний апарат – центральний елемент сучасної держави. Роль бюрократії як системи адміністративного управління. Правова держава і її принципи. Конституція – основа легітимізації правового порядку держави. Верховенство права і закону в правовій державі.

Тема 6. Сучасні політико-ідеологічні течії.

Загальна характеристика свободи. Сутність свободи. Детермінація свободи людини. Аспекти свободи: економічний, духовний, політичний. Сучасне розуміння свободи. Свобода і цілі діяльності людини в суспільстві. Свобода вибору. Співвідношення свободи і усвідомленого змісту життя. Співвідношення свободи і рівності. Обмеженість людської свободи: внутрішні і зовнішні аспекти. Позитивне і негативне трактування свободи. Творчість особистості і свободи. Феномен “утікання від свободи”. Політика свободи. Відповідальність: моральна, юридична, політична. Єдність політичної свободи і відповідальності особистості. Лібералізм як гнучка і динамічна політико-філософська система. Англосаксонська і континентально-європейська ліберальні традиції. Гносеологічні передумови ліберального світогляду. Індивідуалізм, принципи ототожнювання свободи особистості і приватної власності, вільного ринку, вільної конкуренції в соціальній і економічній сферах – важливі постулати лібералізму. Принцип плюралізму в усіх сферах суспільного життя – один з провідних в ліберальній ідеології. Держава - “нічний вартовий”, концепція “мінімального втручання” в процесі функціонування суспільства. Внесок лібералізації в формування і інституціоналізацію сучасної ідеології. “Новий лібералізм” ХХ ст. Консерватизм. Основні положення консервативної ідеології. Гносеологічні і методологічні аспекти консерватизму. Радикальні течії сучасного консерватизму (70-ті роки ХХ ст., його прихильність технічному прогресу і економічному росту. Соціокультурні і морально-етичні проблеми неоконсерваторів, проблеми свободи, влади, рівності. Ідеологія соціал-демократизму. Регіональні, постійні варіанти соціал-демократії. “Демократичний соціалізм” і його ідеї. Погляди Е.Бернштейна. Франкфуртська декларація Соцінтерну (1951 р.) Основні принципи цієї декларації. Проблеми свободи в побудовах демократичного соціалізму. Відмова соціал-демократії 70-80-х років ХХ ст. Від лозунгів націоналізації, узагальнення і прагнення до реалізації так

званих “малих справ”. Марксизм і його основні політико-філософські ідеї. Роль класової боротьби як рушійної сили розвитку суспільства. Концепції громадянського суспільства і держави в марксизмі. Суть соціальної теорії К.Маркса. Внесок В.І. Леніна в розвиток марксистської ідеології. Тоталітарна ідеологія. Єдність і відмінність в фашистському та більшовистському світоглядах. Антиісторизм тоталітарної ідеологічної конструкції. Антропологічний компонент тоталітаризму.

Тема 7. Політична ідеологія.

Поняття і суттєві характеристики ідеології. Зв'язок ідеології з формуванням і інституціоналізацією ідеї нації і національної держави. Ідеологія як вираження інтересів національної групи, класу. Ідеологія і її зв'язок з автоматизацією громадянського суспільства і світу політичного, ускладнення соціального складу суспільства. Ідеологія як практичне втілення, спростування і обґрунтування конфліктного початку світу політичного (дихотомія “ друг-ворог”).

Структурні елементи політичної ідеології:

- зв'язок з загальною світоглядною системою епохи;
- програмні установи, сформульовані на основі тих чи інших положень цієї системи;
- стратегія реалізації програмних установок;
- пропаганда;
- конкретні кроки по реалізації програми.

Інтегративна і розмежувальна функції ідеології.

Місце ідеології в зовнішній політиці. Біполярний світопорядок і його ідеологічна зміна. Холодна війна – це протистояння двох наддержав, соціально-політичних систем. Розпад СРСР і ліквідація ідеолого-політичної вісі дво полюсного світу. Ідеологія в сучасному світі. Крах марксизму-ленінізму – важлива подія ХХ століття. Нездатність Заходу висунути альтернативний світ або ідеологічну систему. Об'єктивна необхідність ідеології як духовних сфер людських співтовариств.

Тема 8. Політичний реалізм та ідеалізм.

Проблема політичного реалізму. Принципи реалізму:

- держава – головний суб'єкт і носій влади в суспільстві;
- держава – основний актор світової політики;
- конкуренція і конфлікт виражають природу політики і тому незнищенні із життя суспільства;
- сила і насилля як інструменти розрішення політичних конфліктів; держави прагнуть нарощувати свою міць і оцінюють свої інтереси і противника.

Визначальна роль інтересів в політиці. Реалізм як політико-філософська база силової стратегії держави на міжнародній арені. Співвідношення інтересу і сили, як механізму його реалізації. Держава в системі

міжнародних відносин. Роль і значення в реальній політиці таких факторів: здібність до боротьби і суперництва за владу і вплив, до норм і правил політичної гри; репутація і престиж держави; екополітична і політична міць держави; прагнення зайняти найбільш важливі ступені в ієрархії країн та народів; пріоритет забезпечення національної безпеки; здатність до досягнення і підтримки балансу сил. Політичний реалізм і оцінка ним “силового фактору”. Роль міжнародного права і міжнародних організацій в процесі урегулювання криз і конфліктів. Ідеологія як компонент міжнародних відносин. Виникнення політичного ідеалізму. Основні постулати ідеалізму: оптимізм і ідея удосконалення людини; народи схильні до співробітництва і солідарності; ідеальні проекти світовлаштування: пацифізм. М.Шелер і його різновиди пацифізму, що свідчать про неминучість єдності світу і формуванням всесвітньої над національності, наддержавної організації. Ліберальний інтернаціоналізм Вудро Вільсона (США). Основні ідеї: організація світового співтовариства, ґрунтованого на моральних принципах; надання національній незалежності народам Європи, вільна (вільна) торгівля, роззброєння і створення ліги націй; захист права нації на само визнання. Ідея “наднаціональної влади”, єдиної “федеральної влади” в післявоєнний період (50-ті роки XX ст.) Р.Арона, Т.Маркузе. Глобальні моделі рішення “загальнолюдських проблем”: “Межі росту”, “Світова динаміка”, “Інтегрована модель світу”. Стратегія захисту прав людини Дж.Картера (США – 70-і роки XX ст.) Марксизм і визнання синтезу принципів реалізму і ідеалізму в політиці. Історія як істина реалізму і ідеалізму в політичній сфері. Концепція “циклів історії” А.М. Шлезінгера (США).

Тема 9. Політична етика.

Моральний аспект світу політичного. Поняття політичної етики. Проблеми етики в історії політичної думки. Сфера політики і сфера моралі. Політика між професіоналізмом і мораллю. Професіоналізація політики і механізму управління суспільством. Професіоналізм в політиці і справедливість. Антипатія між справедливістю і ефективністю діяльності, рівенством і свободою людини. Антипатія між рівенством і свободою. Етика відповідальності і етика переконливості (М.Вебер) в політиці. Співвідношення моралі і практичної доцільності, або неминучості політичної дії. Міжнародні відносини держав і дотримання політичних норм моралі. Роль силового фактора в міжнародній політиці. Пацифізм і морально-етичні імперативи в політиці.

Кредит 3. Політична сфера суспільства

Тема 10. Етнополітичні проблеми суспільства.

Основні види етнічних спільностей і їх роль в політичному житті. Нація як суб’єкт і об’єкт політики – вища форма етнічної спільності. Національна ідентифікація. Основні фактори становлення і характерні особливості розвитку української нації. Етнонаціональна реальність

сучасної України. Політичні механізми регуляції міжнародних відношень в Україні в посткомунізмі. Нація і держава. Місце національної держави в етнополітичних процесах. Конституція про шлях розвитку українсько-національної держави. Національне відродження як втілення в життя національної, української ідеї. Труднощі процесу українського державного будівництва. Дисидентський рух як суспільно-політичне явище. Характерні особливості і законодавче закріплення в Конституції України сучасного відродження держави. Суть і значення української національної ідеї і її роль в державному відродженні. Національна ідея, цивільне товариство і політична нація. Антиімперський, антиколоніальний зміст української національної ідеї; етичні, соціально-економічні, політичні, духовні і державні небезпечні її виміри. Національна культура як основа духовного відродження українського народу, подолання великоруського колоніалізму. Українська мова – визначальний фактор національного відродження і самоутвердження української державності.

Тема 11. Філософія війни.

Війна як крайня форма конфлікту. Поняття війни. Міжнародні конфлікти і їх форми. Методи вирішення конфліктів. Примат політики по відношенню до війни. Форми війн: локальні, регіональні, світові, абсолютні і тотальні, зовнішні, внутрішні. Війна витікає з самої природи людини. Історія людства – це історія війн. Прославлення і героїзація війн. Аналіз причин війн в філософсько-політичній думці. Війна як соціокультурний феномен. Ідеологічний характер війн. Образ ворога як спонукальний мотив агресії і, в кінцевому рахунку, війн. Оцінка феномену війни в світових релігіях. Темі війни в Ветхому і Новому завітах. Християнство і проблема війни. Іслам і священна війна (джихад). Три тлумачення джихаду: духовний, внутрішній малий – війна в самому ісламському світі, зовнішній малий джихад – проти невірних в зовнішньому світі. Справедливі і несправедливі війни. Ф. Аквінський і його вимоги до справедливої війни. Мислителі нового часу про війну (Т. Гоббс, Ж. Боден, Г. Грецій, Дж. Віко та ін.) Ідеї війни в XIX–XX ст. Тоталізація війни. Ідея перемоги заради самої перемоги у двох світових війнах XX ст. Концепція тотальної війни Людендфера.

Війна як продовження політики в ядерну епоху. Ядерна зброя в період холодної війни, як інструмент взаємного стримування двох наддержав. Циклення розриву між воєнною теорією і політикою. Зміни кореляції між рівнем економічного розвитку країн і їх воєнною міццю. Ракетно-ядерна зброя як засіб продовження політики держав. Роль нових технологій, наукового потенціалу в захисті і відстоюванні національних інтересів.

Невикорінність війн із життя людства. Проблеми війни і торгівлі в роботах мислителів ХУП–ХУІІІ ст. (Ж. Боден, Ш. Монтеск'є, А. Сміт та ін.) Війни XIX–XX ст. Воєнно-промисловий комплекс і зацікавленість в війні.

Тема 12. Методологічні проблеми пізнання політичної сфери суспільства.

Поняття методології. Раціоналістичні традиції в вивченні політичних явищ. Синтез емпіричного і теоретичного початків в політичній філософії. Позитивістський підхід до дослідження політики в США. Біхевіористська “революція” як важливий етап утвердження позитивістської методології. Системний аналіз в політології і політичній філософії. Єдність вимірів системного аналізу: діяння, функції, еволюція. Принцип порівняльності і його використання в дослідженні політики. Вибір параметрів, що підлягають порівнянню один з одним – одна із головних проблем компаративістики. Пізнавальні моделі, створені на основі теорії раціонального вибору. Вивчення за їх допомогою поведінки, суб’єктивного вибору учасників політичного процесу. Позитивізм і сциєнтизм в політико-філософських дослідженнях західних політологів. Постулат позитивізму – про розмежування між фактами і цінностями, недопустимість в політологічному пізнанні ціннісного підходу. Політична наука повинна бути відокремлена від філософії. Постбіхевіоризм і його постулати. Детермінізм і індетермінізм в політико-філософському дослідженні. Політико-культурний підхід – ефективний засіб вивчення світу політики. Роль і значення пояснення і розуміння оцінки соціальних, політичних явищ в процесі пізнання світу політичного.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	л	Інд.	Ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Філософія політики та її історія						
Тема 1. Філософія політики як наука.	11	2	2			7
Тема 2. Коротка історія політичної філософії.	7					7
Тема 3. Природа і суть політичного буття.	7					7
Усього	25	2	2			21
Кредит 2. Політичні інститути та політичні течії						
Тема 4. Влада як соціально-політичне явище	11	2	2			7
Тема 5. Держава як форма організації суспільства.	7					7
Тема 6. Сучасні політико-ідеологічні течії.	7					7
Тема 7. Політична ідеологія.	6					6
Тема 8. Політичний реалізм та ідеалізм.	6					6
Тема 9. Політична етика.	6					6
Усього	43	2	2			39

Кредит 3. Політична сфера суспільства						
Тема 10. Етнополітичні проблеми суспільства.	6					6
Тема 11. Філософія війни.	9	2				7
Тема 12. Методологічні проблеми пізнання політичної сфери суспільства.	7					7
Усього	22	2				20
Усього годин	90	6	4			80

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Філософія політики та її історія</i>		
1	Тема 1. Філософія політики як наука.	2
<i>Кредит 2. Політичні інститути та політичні течії</i>		
2	Тема 4 Влада як соціально-політичне явище	2
<i>Кредит 3. Політична сфера суспільства</i>		
3	Тема 11. Філософія війни.	2
	Разом:	6

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Філософія політики та її історія		
1	Філософія політики як наука	2
Кредит 2. Політичні інститути та політичні течії		
2	Влада як соціально-політичне явище	2
	Разом	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
----------	------------	--------------------

	Кредит 1. Філософія політики та її історія	
1	Тема1. Філософія політики як наука	7
2	Тема2. Коротка історія політичної філософії	7
3	Тема 3. Природа і суть політичного буття	7
	Кредит 2. Політичні інститути та політичні течії	
4	Тема 4. Влада як соціально-політичне явище	7
5	Тема 5. Держава як форма організації суспільства	7
6	Тема 6. Сучасні політико-ідеологічні течії	7
7	Тема7. Політична ідеологія	6
8	Тема8. Політичний реалізм та ідеалізм	6
9	Тема9. Політична етика	6
	Кредит 3 Політична сфера суспільства	
10	Тема10. Філософія війни	6
11	Тема11. Методологічні проблеми пізнання політичної сфери суспільства.	7
12	Тема 12. Методологічні проблеми пізнання політичної сфери суспільства.	7
	Разом	80

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання: написання есе, , індивідуальне завдання, конспект першоджерел, творче завдання, захист реферату, доповідь, колоквіум.

Загальні вимоги до виконання індивідуального завдання:

- самостійність виконання;
- логічність і послідовність викладення матеріалу;
- повнота виконання завдання;
- обґрунтованість висновків;
- використання статистичної інформації та довідкової літератури;
- наявність конкретних пропозицій;
- якість оформлення;
- вміння захищати результати проведеного дослідження.

9. Методи навчання

Основними формами проведення занять є: лекції, практичні заняття, самостійні заняття.

Лекції складають основу теоретичної підготовки студентів. Вони повинні давати студентам фундаментальні знання з предмету, розкрити найбільш складні питання учбового матеріалу, сприяти розвитку мислення студентів, розумінню ними природи глобальних змін, що відбуваються сьогодні в світі та носити проблемний характер. Рівень

проблемності лекції має підвищуватися на кожному наступному курсі навчання.

Практичні заняття проводяться з основних та найбільш складних тем або розділів навчальної програми.

Мета практичного заняття - поглибити та закріпити теоретичні знання, отримані на лекціях, групових заняттях та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, а також прищеплювати студентам навички самостійного пошуку, удосконалення, узагальнення та викладу матеріалу в усній формі. На семінари необхідно виносити основні питання теми, які потребують обґрунтування та розуміння.

У процесі проведення лекційних та практичних занять застосовуються такі методи інтерактивного навчання:

- індивідуально-контрольна співбесіда.
- логічні вправи.
- тести контролю знань.
- ділові ігри.
- тренінги.
- ситуаційні завдання.
- друковані роздаткові матеріали.

Консультація є однією з форм керівництва роботою студентів і надання їм допомоги в самостійному вивченні навчального матеріалу.

Консультації проводяться регулярно під час самостійної роботи і носять переважно індивідуальний характер. У разі поглиблення і закріплення знань, вироблення в студентів навичок збору, аналізу та узагальнення інформаційного матеріалу, підготовки доповідей і повідомлень, придбання і вдосконалення навичок публічних виступів, ведення наукових дискусій, консультації здійснюються науковими працівниками та керівним складом кафедри.

Самостійна робота є додатковим методом вивчення учбового матеріалу та служать для цілеспрямованої підготовки студентів до майбутньої практичної діяльності. Вони повинні бути спрямовані на вдосконалення знань студентів, розвивати в них здатність самостійно осмислювати вивчений матеріал, формувати навички аналізу, пошуку методів вирішення завдань, розвивати творче мислення, сприяти розвитку таких якостей, як організованість, старанність, наполегливість, цілеспрямованість.

Самостійні заняття проводяться під керівництвом викладача. Для проведення всіх видів занять з курсу розробляються лекції, плани семінарів, плани самостійних занять, методичні розробки, плани проведення занять. Методичні розробки затверджуються завідувачем кафедри.

Вивчення курсу здійснюється, крім лекційних та практичних занять, у таких формах самостійної роботи студентів:

- самостійна робота з політологічною літературою, конспектування першоджерел;
- написання есе;
- підготовка рефератів, захист їх;
- розв'язування логічних вправ, тестів;
- складання словника;
- упорядкування інформації про зарубіжних та вітчизняних українських політичних аналітиків та їх школи і напрямки;
- проведення політологічного дослідження.

10. Методи контролю

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни «здійснюється на основі результатів проведення поточного, тематичного, кредитного і підсумкового оцінювання знань.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі проведення занять. Його основним завданням є встановлення й оцінювання рівнів компетентностей, розуміння і первинного засвоєння окремих елементів кредиту, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх занять, закріплення знань, умінь і навичок.

Формами поточного оцінювання є індивідуальне і фронтальне опитування студентів, робота на практичних заняттях, виконання студентами різних видів письмових (самостійних робіт) робіт.

Оцінюванню навчальних досягнень підлягають основні результати вивчення студентами змісту тематики кредиту, з урахуванням результатів контрольної роботи, поточної успішності, виконання нормативів, додаткової самостійної роботи (підготовка та презентація рефератів, кросвордів, інформаційних бюлетенів, виконання завдань з розвитку та ін.) та навчальної активності студентів.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Контроль на работа	Ісп ит	Накопич увальні бали/ Сума
Кредит 1		Кредит 2			Кредит 3					
T1	T 2-3	T 4-5	T 6-7	T 8-9	T 10	T 11	T 12	2*50	40	300
20	20	20	20	20	20	20	20			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА	СУМА	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
--------	------	-------------------------------

ЄКТС	БАЛІВ	екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64		
E	50-54	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
FX	35-49		
		2 (незадовільно)	Не зараховано

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів

При усних відповідях: повнота розкриття питання та розуміння матеріалу; логіка викладення матеріалу та культура мовлення; використання різних способів аргументації для підкріплення своєї відповіді; використання основної та додаткової літератури, творче її опрацювання; уміння робити порівняння, співставлення та висновки, вміння давати вичерпні відповіді на поставлені запитання.

При виконанні письмових завдань: повнота та систематизованість матеріалу, акуратність в оформленні письмової роботи, використання інформаційних технологій та комп'ютерної техніки.

Для визначення ступеню оволодіння навчальним матеріалом із подальшим його оцінюванням застосовуються наступні рівні досягнень студентів:

«Високий рівень». Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

«Достатній рівень». Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формування висновків, допускає несуттєві неточності.

«Задовільний рівень». Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях.

«Низький рівень». Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.

«Незадовільний рівень». Студент не володіє навчальним матеріалом.

Підсумковий бал є результатом оцінювання досягнень студента в усіх аспектах його навчальної діяльності з дисципліни : усна відповідь, написання рефератів та доповідей, виконання тестових та індивідуальних творчо-пошукових завдань, конспектування лекційного матеріалу та матеріалу до семінарських занять, відвідування та активна участь під час аудиторних

занять; якість виконання модульних та ректорських контрольних робіт, характер відповіді під час екзамену.

12. Методичне забезпечення

1. Державний стандарт освіти.
2. Навчальний план для спеціальності 052 Політологія.
3. Підручники та навчальні посібники.

Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Філософія політики», що включає :

- а) конспекти лекцій ;
- б) інструктивно-методичні матеріали для семінарських занять;
- в) варіанти тестових завдань для контрольної перевірки студентів;
- г) варіанти контрольних робіт ;
- д) варіанти питань для самостійного вивчення

13. Рекомендована література

Базова

1. Арефьева Г.С. Общество. Познание. Практика. – М., 1988.
2. Арон Р. Этапы развития социологической мысли. – М., 1992.
3. Барулин В.С. Социальная философия. – М., 1999.
4. Бердяев Н.А. Философия неравенства. – М., 1990.
5. Бердяев Н.А. О назначении человека. – М., 1993.
6. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. – М., 1989.
7. Борзенков В., Фролов И. Познание человека: комплексный подход // Свободная мысль. – 1998. – № 5.
8. Васильев Г.Г. Социокультурная эволюция и социальное управление. – М., 1997.
9. Васильчук Ю.А. Эпоха НТР: новые основы массового производства в обществе // Политические исследования. – 1996. – № 2.
10. Вебер М. Избранные произведения. – М., 1990.
11. Гобозов И.А. Философия истории. – М., 2003.
12. Гуревич П.С. Философская антропология. – М., 1997.
13. Гуревич П.С. Гуманизм как проблема и как ересь // Свободная мысль. – 1995. – № 5.
14. Гегель Г. Философия истории. Соч., т.8. – М., 1935
15. Гусев Д.А. Философия. – М., 2000.
16. Глобализация и философия. – М., 2001.
17. Єременко О.М. Багатовимірність історії // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – № 12.

- 18.Замов В.А., Шевченко В.Н. Очерки социальной философии.– М., 1994.
- 19.Ионов И.Н. Теория цивилизаций и эволюция научного знания //Общественные науки и современность. – 1997. – № 6.
- 20.Ильенков Э.В. Философия и культура.– М., 1991.
- 21.Касавин И.Т. Социальная теория познания.– М., 2001.
- 22.Культурология. XX век. Антология.– М., 1995.
- 23.Карсавин Л. Философия истории. – М., 1992.
- 24.Козловский В.В. Модернизация: от равенства к свободе. – Спб. – 1995.
- 25.Коллингвуд Р.Дж.. Идея истории. Автобиография.– М., 1980.
- 26.Крымский С.В. Культура духовности: новые контексты идентификации //Вопр.философии. – 1992. – № 12.
- 27.Каган М.С. Философия культуры.– Спб. – 1996.
- 28.Кисилев Г.С. “Кризис нашего времени” как проблема человека //Вопр.философии. – 1999. – № 1.
- 29.Козловский П. Современность постмодерна //Вопр.философии. – 1995. – № 10.
- 30.Кемеров В.Е. Концепция социальной реальности //Вопр.философии. – 1999. – № 7.
- 31.Ильин И.А. Путь к очевидности.– М., 1993.
- 32.Марсель Г. Люди против гуманности //Филос.науки – 1994. – № 1-3.
- 33.Моисеев И.Н. Информационное общество как этап новейшей истории //Свободная мысль.- 1996. – № 1.
- 34.Маркс К. К критике политической экономии. Предисловие. /Маркс К., Энгельс Ф. – Соч. – Т.13.
- 35.Макиавелли Н. Государь.– М., 1990.
- 36.Мартин Г.П. Западная глобализация. Атака на процветание и демократию.– М., 2001.
- 37.Момджян К.Х. Введение в социальную философию. – М., 1997.
- 38.Мир философии. Книга для чтения. В 2-х ч.– М., 1991.
- 39.Митрошенков О.А. Политическая философия. Эпистимология. – М., 2005.
- 40.Медоуз Д.Х. За пределами роста.– М., 1994.
- 41.Макаренко В.П. Главные идеологии современности.– Р.-на-Д., 2000.
- 42.Новгородцев П.И. Об общественном идеале.– М., 1991.
- 43.Налимов В.В. На грани третьего тысячелетия.– М., 1994.
- 44.Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства и другие работы. – М., 1991.
- 45.Панарин А.С. Смысл истории //Вопр.философии. – 1999. – № 9.
- 46.Плотников Ю. Формационная и цивилизационная триады // Свободная мысль. – 1998. – № 3.
- 47.Проблема человека в западной философии.– М., 1988.
- 48.Ракитов А.П. Философия компьютерной революции.– М., 1991.
- 49.Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество.– М., 1992.

- 50.Спиркин А.Г. Философия. – М., 1998.
- 51.Социальная теория: к новой парадигме //Политические исследования. – 1996. – № 2.
- 52.Сумерки богов.– М., 1990.
- 53.Тихонова Н.Е. Факторы социальной стратификации в условиях перехода к рыночной экономике.– М., 1999.
- 54.Тоффлер О. Сдвиг власти: знание, богатство и насилие на пороге XXI века //Вопр.философии. – 1993. – № 7.
- 55.Тейяр де Шарден. Феномен человека.– М., 1987.
- 56.Тойнби А.Дж. Постигание истории. – М., 1991.
- 57.Тойнби А.Дж. Цивилизация перед судом истории.– М., 1995.

Допоміжна

1. Философия культуры: сновление и развитие.– Спб. – 1998.
2. Фромм Э. Человек для себя. – Минск, 1992.
3. Філософія: Навч. посібн. / Ред. І.Ф.Надольний. – К., 2006.
4. Філософія: Курс лекцій / Ред. І.В.Бичко. – К., 2003.
5. Философия. Учебник /Ред В.Н.Лавриненко.– М., 1998.
6. Философия. Курс лекций /Ред. К.К.Делокаров. – М., 2001.
7. Філософія політики. Підручник. / Ред. Л.В.Губерський. – К., 2003.
8. Федорова М.М. Классическая политическая философия. – М., 2001.
9. Франк С.Л. Смысл жизни //Вопр.философии. – 1990. – № 6.
- 10.Франк С.Л. Духовные основы общества.– М., 1992.
- 11.Хантингтон С. Столкновение цивилизаций //Политические исследования.–1994.– № 1.
- 12.Хесле В.Философия и экология.– М., 1994.
- 13.Человек и мир. Современный мир.– М., 1994.
- 14.Швейцер А. Культура и этика.– М., 1983.
- 15.Ясперс К. Смысл и назначение истории.– М., 1994.

14. Інформаційні ресурси

Електронний каталог до курсу

1. Электронная библиотека ГУМЕР. <http://www.gumer.info/>
2. Юрчук В. С. История политических и правовых учений [Электронный ресурс] / В. С. Юрчук. – М., 2010. – Режим доступа: <http://knigi-uchebniki.com/pravovyyih-politicheskikh-istoriya/istoriya-politicheskikh-pravovyyih.html>
3. <http://www.lpua.info> - Український соціально-гуманітарний науковий журнал "Людина і політика" (Політологія. Історія. Філософія. Право). Архів журналу з 1999 р., пошук за тематичним рубрикатором.
4. <http://www.personal.in.ua> - Сайт журналу «Персонал», на сторінках якого розміщені матеріали із порівняльної політології
5. <http://www.viche.info> - Сайт журналу Верховної Ради «Віче»України, на сторінках якого розміщені матеріали із порівняльної політології
6. <http://www.politdumka.kiev.ua/> - Політологічне інтернет-видання

Інституту посткомуністичного суспільства і журналу "Політична думка". Основні рубрики журналу: політичний процес, суспільство, влада; економіка і політика; міжнародні відносини та геополітика; історія, культура та етнополітика; глосарій політтехнологій; політологічна публіцистика та ін.

7. <http://www.politik.org.ua/> - Сайт Українського центру політичного менеджменту, основними статутними завданнями якого є: підвищення рівня політичної культури; розвиток інформаційної інфраструктури; впровадження соціальних технологій. Містить електронні книги, повнотекстові версії журналів "Політичний менеджмент", "Соціальна психологія", "Людина і політика", "Український соціум". Інформація на сайті розрахована на політологів, соціологів, психологів, журналістів, усіх, кого цікавлять проблеми політики.
8. <http://www.rapn.ru/> - Сайт Російської Асоціації політичної науки (РАПН).
9. Пресс колледж Св. Мартина http://smpcollege.com/smp_govt
10. Западный Мичиганский университет (США)
<http://www.wmich.edu/politics/resources/resource.html>
11. Колорадо университет в Булдепе (США) <http://osiris.colorado.edu/LAB>
12. Аризонский университет (США) <http://www.hogben.ru/deps/poldir/net/>
<http://www.arizona.edu/>